

Abstrakt

Zadání diplomové práce vychází z výzkumné evropské studie *Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)*, vedené světovou zdravotnickou organizací (WHO Europe) a podílí se na ní evropské státy včetně České republiky. Tato studie se zabývá sledováním souvislostí mezi výskytem obezity u dětí a faktory, které by mohly vznik obezity ovlivnit. Obezita je závažné chronické metabolické onemocnění, které je v dětském věku rizikovým faktorem, vedoucím k rozvoji závažných metabolických onemocnění (např. dyslipidémie, diabetes mellitus 2.typu, arteriální hypertenze či ateroskleróza, poruchy funkce jater), závažných poruch pohybového ústrojí, poruch pohlavního vývoje (např. hypogonadismus, syndrom polycystických ovarií u dívek), v dospělosti se může uplatnit zvýšené riziko některých maligních nádorů. Proto je velmi důležité monitorovat výskyt obezity již v dětském věku, prozkoumat a určit faktory, které k obezitě vedou a posílit prevenci tohoto onemocnění.

Cílem práce je stanovit prevalenci nadváhy a obezity u sedmiletých dětí v roce 2010 podle klasifikačních metod WHO a České republiky. Dalším cílem je zjistit vztahy faktorů zevního prostředí, které byly zjištěny od rodičů dětí a zástupců škol, k měřeným antropometrickým údajům (jídelní zvyklosti, socioekonomické charakteristiky, fyzická aktivita apod.).

V rámci této diplomové práce bylo změřeno 2594 dětí ve věku 6,5 až 7,5 let získaných ve spolupráci s pediatry. Tito lékaři byli vybráni tak, aby se jednalo o reprezentativní vzorek dětí České republiky. U dětí se prováděla antropometrická měření (váha, výška, obvod pasu, obvod boků), dále se zjišťovaly prostřednictvím dotazníků vybrané údaje o rodině dětí a informace ze škol, do kterých děti chodí (velikost místa bydliště, socioekonomické charakteristiky rodiny, stravovací zvyklosti a pohybové aktivity dítěte v rodině i ve škole). Všechna získaná data byla zpracována pomocí programů Microsoft Access, Microsoft Excell, Růst CZ, WHO AnthroPlus a byla statisticky vyhodnocena pomocí programu Statgraphics, Simca P ++ a NCSS.

Pro rok 2010 se prevalence nadváhy podle WHO klasifikační metody rovná u sedmiletých chlapců 13,28%, obezity 9,11% a u sedmiletých dívek 14,3% nadváha a 7,06 % obezita. Podle české klasifikační metody vyšla v roce 2010 prevalence nadváhy u chlapců 6,45% a obezity 6,85%, u dívek dosahuje prevalence nadváhy 8,04% a obezity 6,92%. Součástí této práce je také porovnání prevalence nadváhy a obezity se studii z předchozích

let. Výsledky roku 2010 ukazují na zpomalování trendu zvyšování prevalence nadváhy a obezity u sedmiletých dětí.

Ze sledovaných vnějších faktorů je nejdůležitějším prediktorem obezity sedmiletých dětí především výskyt obezity v rodině a vysoká porodní hmotnost. Významně se též na dětské obezitě podílí čas strávený u televize jak v týdnu tak o víkendu a další sledované sedavé aktivity (četba/učení/PC hry). Dále vyšších hodnot BMI dosahují děti, které konzumují více nízkotučného mléka, jídla typu fast food, slaných pochutin (chipsy, arašidy apod.) a dietních nápojů. Naopak děti, které pijí plnotučné mléko, pravidelně snídají a konzumují více zeleniny mají hodnoty BMI nižší. Nižší hodnoty BMI mají také děti, které byly kojené, délka kojení je z hlediska BMI v sedmi letech nevýznamná. Stejný trend vyšel také u dětí, které konzumují sladké pečivo. Z rodinných údajů v naší studii vyšlo, že děti v rodinách s nižším stupněm vzdělání otce i matky, s nižším počtem potomků, s výskytem hypertenze a zvýšeného cholesterolu v rodině mají také sklony k nadměrné hmotnosti/vyššímu BMI. Se zvětšující se velikostí místa bydliště, významně klesá BMI. Školní prostředí podporuje obezitu především nabízenými potravinami v místních občerstveních, kde mohou děti volně nakupovat. Pozitivní dopad na snížení BMI přináší nabízené mléko zdarma, nápoje bez cukru a přístup dětem na školní hřiště během přestávek. Po Bonferoniho korekci zůstává významný vliv faktorů na BMI dětí u výskytu obezity v rodině, sledování televize v týdnu i o víkendu, pravidelnost snídaně, pití nízkotučného mléka a stupeň vzdělání rodičů.

Výzkum byl podpořen z grantu IGA MZ ČR NS 9832-4.

Klíčová slova: dětská obezita, prevalence nadváhy a obezity, BMI, osobní a rodinné faktory, školní faktory a obezita